

Μέλπω Αξιώτη(1905-1973)

Η Μέλπω Αξιώτη γεννήθηκε στην Αθήνα, κόρη του μυκονιάτη μουσικοσυνθέτη και τεχνοκритικού Γεωργίου Αξιώτη (που χρημάτισε και Πρόεδρος της Κοινότητας Μυκόνου για έξι μήνες το 1915) και της αριστοκράτισσας Καλλιόπης Βάβαρη. Οι γονείς της χώρισαν το 1908 και η Μέλπω μεγάλωσε στη Μύκονο με τον πατέρα της, ο οποίος τον επόμενο χρόνο παντρεύτηκε την Μαρουλίνα Γρυπάρη, κόρη του πολιτικού Ιωάννη Γρυπάρη, με την οποία απέκτησε δυο παιδιά, τον Πανάγο και τη Φρόσω. Το 1910 η μητέρα της παντρεύτηκε το Δημήτριο Ποσειδώνα. Στη Μύκονο η Μέλπω μεγάλωσε χωρίς μητέρα στο αυστηρό περιβάλλον της οικογένειας Αξιώτη και τέλειωσε το Σχολαρχείο. Από το 1918 ως το 1922 μπήκε εσωτερική στη Σχολή Ουρσουλίνων της Τήνου. Το 1922 κατέβηκε στην Αθήνα και έζησε μαζί με τη μητέρα της και την ετεροθαλή αδερφή της Χαρούλα. Δύο χρόνια αργότερα πέθανε ο πατέρας της, κατά τη διάρκεια επίσκεψής του στην Αθήνα. Το 1925 παντρεύτηκε το θεολόγο και δάσκαλό της Βασίλη Μάρκαρη με τον οποίο έφυγε για τη Μύκονο. Ο γάμος τους κράτησε τέσσερα χρόνια. Μετά το διαζύγιο επέστρεψε στην Αθήνα όπου προσπάθησε να ζήσει ξανά με τη μητέρα της. Οι δυσκολίες στη σχέση τους ωστόσο την οδήγησαν σε συνεχείς μετακομίσεις. Το 1934 άνοιξε οίκο ραπτικής από κοινού με τη Βέτα Τσιτιμάτη. Η επιχείρηση λειτούργησε για ένα χρόνο, ενώ παράλληλα και ως το 1936 η Αξιώτη παρακολούθησε μαθήματα σχεδίου στη Σιβιτανίδειο Σχολή. Το 1936 προσχώρησε στο Κ.Κ.Ε., εγκαινιάζοντας τη δια βίου πολιτική της προσχώρηση στην Αριστερά. Ένα χρόνο αργότερα γνωρίστηκε με το δικηγόρο Νίκο Αλεξίου με τον οποίο συνδέθηκε ερωτικά. Το 1933 πρωτοεμφανίστηκε στη λογοτεχνία με τη δημοσίευση του διηγήματος *Απ' τα χτες ως τα σήμερα* στο περιοδικό *Μυκονιάτικα Χρονικά* του Γιαννούλη Μπόνη. Ακολούθησαν κι άλλες δημοσιεύσεις στο ίδιο περιοδικό και το 1938 κυκλοφόρησε το πρώτο της μυθιστόρημα, που είχε τίτλο *Δύσκολες Νύχτες* και τιμήθηκε ένα χρόνο αργότερα με το πρώτο βραβείο του Γυναικείου Συλλόγου Γραμμάτων και Τεχνών. Κατά την προπολεμική περίοδο ήρθε σε επαφή με τους αθηναϊκούς λογοτεχνικούς κύκλους και γνωρίστηκε με το Νίκο Εγγονόπουλο, το Γιώργο Θεοδοκά, το Νίκο Καββαδία, τον Κλέωνα Παράσχο, το Γιώργο Σεφέρη, ενώ κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής εντάχθηκε στην Εθνική Αλληλεγγύη του ΕΑΜ και συνεργάστηκε στον παράνομο Τύπο, μαζί με τις Διδώ Σωτηρίου, Έλλη Αλεξίου, Έλλη Παππά, Τιτίκα Δαμασκηνού και άλλες ελληνίδες της αντίστασης. Μετά την απελευθέρωση συνέχισε τη συγγραφική και πολιτική της δραστηριότητα, ενώ παράλληλα συνεργάστηκε με το περιοδικό *Χαραυγή* (1946). Οι επικείμενες συνέπειες της αριστερής της δράσης την ανάγκασαν να καταφύγει το 1947 στη Γαλλία, από όπου συνέχισε να αγωνίζεται μέσω άρθρων σε περιοδικά και συμμετοχών της σε συνέδρια, λόγους και άλλες εκδηλώσεις του εκεί αριστερού κινήματος. Στη Γαλλία γνωρίστηκε με κορυφαίες μορφές της αριστερής διανοήσης (Louis Aragon, Elsa Trionet, Paul Elyard, Andre και Alice Bonnard, Pablo Neruda κ.α.). Από το Παρίσι ξεκίνησε και η πορεία προς την πανευρωπαϊκή της καταξίωση ως λογοτέχνιδα με τη μετάφραση του μυθιστορηματός της *Εικοστός αιώνας*, αρχικά στα γαλλικά (1949) και στη συνέχεια στα γερμανικά, ιταλικά, ρωσικά και πολωνικά. Το 1950 διάβημα της ελληνικής κυβέρνησης προς τη γαλλική προκάλεσε αναχώρηση της Αξιώτη για την Ανατολική Γερμανία, στα πλαίσια ομαδικής απέλασης 90 ατόμων. Από τη Δρέσδη όπου έζησε ως το τέλος του έτους συνέχισε τη δράση της, ενώ συνεχίστηκαν οι δημοσιεύσεις και εκδόσεις έργων της στις ευρωπαϊκές χώρες. Το Νοέμβρη του 1951 εγκαταστάθηκε στο Ανατολικό Βερολίνο, όπου ασχολήθηκε με την αρθρογραφία και τη λογοτεχνική μετάφραση και

πήρε μέρος στο Παγκόσμιο Φεστιβάλ Νεολαίας, στα πλαίσια του οποίου γνωρίστηκε με το Ναζίμ Χικμέτ. Το 1952 μετακόμισε στη Βαρσοβία και εργάστηκε σε ελληνική εκπομπή του εκεί ραδιοφωνικού σταθμού μετά από πρόσκληση του Λευτέρη Μαυροειδή. Στη Βαρσοβία έζησε ως το 1955 με μια ενδιάμεση επίσκεψη στη Μόσχα λόγω επιδείνωσης της χρόνια κλονισμένης από βρογχίτιδα υγείας της. Το 1956 επέστρεψε στο Ανατολικό Βερολίνο, όπου έζησε ως την άνοιξη του 1957. Την ίδια χρονιά πέθανε η μητέρα της. Μετά από ολιγόμηνη επιστροφή στη Βαρσοβία επέστρεψε στο Βερολίνο στα τέλη του 1957 και από τον Οκτώβριο του 1958 ως το 1964 εργάστηκε ως Επισκέπτρια Λέκτωρ στο πανεπιστήμιο του Humboldt , διδάσκοντας Νέα Ελληνικά και Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Τα καλοκαίρια επισκεπτόταν την Ιταλία και παράλληλα συνέχισε να γράφει. Το Δεκέμβριο του 1964 επισκέφτηκε την Ελλάδα μετά από επίπονες προσπάθειες τεσσάρων χρόνων και το καλοκαίρι του επόμενου χρόνου επαναπατρίστηκε με απόφαση του τότε υπουργού εξωτερικών Ηλία Τσιριμώκου. Μετά την εγκατάστασή της στην Αθήνα συνέχισε τα ταξίδια της στην Ιταλία και τη Γαλλία. Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας του Παπαδόπουλου αντιμετώπισε οικονομικά προβλήματα, βοηθήθηκε κυρίως από φίλους όπως η Νανά Καλλιανέση, ο Αντρέας Φραγκιάς και ο Γιάννης Ρίτσος. Το 1971 μετά από νέα επιδείνωση της υγείας της και εμφάνιση προϊούσας αμνησίας και σωματικής καχεξίας έζησε στην κλινική Λυμπέρη, τον επόμενο χρόνο μετακόμισε στην πανσιόν Maison de repos, όπου και πέθανε. Το έργο της Μέλπως Αξιώτη τοποθετείται στο χώρο της ελληνικής λογοτεχνίας του μεσοπολέμου. Σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της συγγραφικής της φυσιογνωμίας διαδραμάτισαν οι εμπειρίες της από τη ζωή στη Μύκονο, καθώς επίσης το μοίρασμα των νεανικών της χρόνων ανάμεσα στο νησί και την Αθήνα. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω βασικό άξονα του έργου της αποτέλεσε η μνήμη και η απόπειρα ανάπλασης του παρελθόντος. Παράλληλα η γραφή της επηρεάστηκε από τις νεωτεριστικές τάσεις της γενιάς του Τριάντα (ιδιαίτερα από την τεχνική του εσωτερικού μονολόγου), το ρεύμα του σουρεαλισμού, την εμφάνιση του φεμινιστικού κινήματος στην Ελλάδα, την ένταξή της στο κομμουνιστικό κόμμα. 1. Τα στοιχεία αντλήθηκαν από τα λήμματα 'Απαντα Μέλπως Αξιώτη Γ', Αθήνα, Κέδρος, 1980, χ.σ., «Αξιώτη Μέλπω», Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό1. Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1983, Ελεγκίτου Ελένη, «Χρονολόγιο Μέλπως Αξιώτη (1905-1980)», Διαβάζω311, 12/5/1993, σ.34-46 και Καρβέλης Τάκης, «Μέλπω Αξιώτη», Η μεσοπολεμική πεζογραφία · Από τον πρώτο ως το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο (1914-1939)Β', σ.262-301. Αθήνα, Σοκόλης, 1992.

- Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Αργυρίου Αλεξ., «Μέλπω Αξιώτη», Η ελληνική ποίηση · Νεωτερικοί ποιητές του Μεσοπολέμου, σ.215-217(της εισαγωγής) και 362-363. Αθήνα, Σοκόλης, 1979
Αργυρίου Αλεξ., «Μέλπως Αξιώτη: Η Κάδμω», Η Συνέχεια2, 4/1972 (τόρα και στον τόμο Διαδοχικές αναγνώσεις ελλήνων υπερρεαλιστών, σ.189-194. Αθήνα, Γνώση, 1983).
Βουρνάς Τάσος, «Μνήμη Μέλπως Αξιώτη», Η λέξη55, 6/1986, σ.596-597.
Δούκα Μάρω, «Σήμερα περιμένω ένα σουβριάλι. Ασημένιο», Η λέξη55, 6/1986, σ.594-595.
Θρύλος Αλκης, Κριτική για τις Δύσκολες Νύχτες, Νεοελληνική Λογοτεχνία, 3-4-/1939.
Καρβέλης Τάκης, «Μέλπω Αξιώτη», Η μεσοπολεμική πεζογραφία · Από τον πρώτο

ως το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο (1914-1939)Β', σ.262-301. Αθήνα, Σοκόλης, 1992.
Κοτζιάς Αλέξανδρος, Αφηγηματικά - Κριτικά ΚείμεναΒ', σ.33-35 και 35-39. Αθήνα, Κέδρος, 1984.

Μαλάνος Τίμος, «Τα βιβλία της κ.Αξιώτη», Η δύναμη των αισθητικών συγκινήσεων· Και άλλα κριτικά, σ.55-60. Αθήνα, Πρόσπερος, 1984.

Μικέ Μαίρη, «Επικίνδυνες ακροβασίες: Για τον Εικοστό αιώνα της Μέλπως Αξιώτη», Επιστημονικό συμπόσιο · Ιστορική πραγματικότητα και νεοελληνική πεζογραφία (1945-1995), σ.217-237. Αθήνα, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, 1995.

Μικέ Μαίρη, Μέλπω Αξιώτη· Κριτικές παρατηρήσεις. Αθήνα, Κέδρος, 1996.

Ξενόπουλος Γρηγόριος, Κριτική για το Θέλετε να χορέψομε Μαρία;, Αθηναϊκά Νέα, 1940.

Παναγιωτόπουλος Ι.Μ., Κριτική για το Θέλετε να χορέψομε Μαρία;, Νέον Κράτος, 7/1939.

Παπανικολάου Μήτσος, «Μέλπως Αξιώτη: Σύμπτωση», Νέα Εστία27, ετ.ΙΔ', 1η/3/1940, αρ.317, σ.325.

Παράσχος Κλέων, Κριτική για τις Δύσκολες Νύχτες, Η Βραδυνή, 31/12/1938.

Ραυτόπουλος Δημήτρης, Κριτική για Το Σπίτι μου, Κρίσιμη λογοτεχνία, σ.137-150. Αθήνα, Καστανιώτης, 1986.

Σεφέρης Γιώργος, «[Για τη Μέλπω Αξιώτη]», Δοκιμές

Τρίτος Τόμος. Παραλειπόμενα (1932-1971). Αθήνα, Ίκαρος, 1992 (β' έκδοση).

Σπηλιάδη Βεατρίκη, «Μέλπως Αξιώτη: Δύσκολες νύχτες», Επιθεώρηση ΤέχνηςΚΑ', ετ.ΙΑ', 2-3/1965, αρ.122-123, σ.237-240.

Τσάκωνας Δημήτρης, Η γενιά του 30 · Τα πριν και τα μετά, σ.474-477. Αθήνα, Κάκτος, 1989.

Χατζίνης Γιάννης, Κριτική για τις Δύσκολες Νύχτες, Πνευματική Ζωή45, ετ.Γ', 10/4/1939, σ.110.

χ.σ., «Αξιώτη Μέλπω», Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό1. Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών, 1983.

Aragon Luis (μετάφραση Αντώνη Φωστιέρη), «Για τον Εικοστό αιώνα της Μέλπως Αξιώτη», Η λέξη55, 6/1986, σ.593.

Vitti Mario, Η γενιά του Τριάντα · Ιδεολογία και μορφή. Αθήνα, Ερμής, 1977.

Αφιερώματα περιοδικών

Διαβάζω311, 12/5/1993.

- Εργογραφία

(πρώτες αυτοτελείς εκδόσεις) Ι.Ποίηση

Σύμπτωση. Αθήνα, Πυρσός, 1939.

Κοντραμπάντο. Αθήνα, Δίφρος, 1959.

Θαλασσινά. Αθήνα, Δίφρος, 1962.

Σύμπτωση-Κοντραμπάντο-Θαλασσινά. Αθήνα, Κέδρος, 1966. ΙΙ.Μυθιστορήματα

Δύσκολες νύχτες. Αθήνα, Γ.Ρόδης, 1938.

Θέλετε να χορέψομε Μαρία; Αθήνα, Πυρσός, 1940.

Εικοστός αιώνας. Αθήνα, Ίκαρος, 1946. ΙΙΙ.Διηγήματα

Σύντροφοι, καλημέρα! Βουκουρέστι, εκδ. Νέα Ελλάδα, 1953.

Το Σπίτι μου. Αθήνα, Θεμέλιο, 1965. ΙV. Αυτοβιογραφικά κείμενα

Η Κάδμω. Αθήνα, Κέδρος, 1972. V. Χρονικά

Απάντηση σε 5 ερωτήματα. Αθήνα, Μαρής-Κοροτζής, 1945.

Οι Ελληνίδες φρουροί της Ελλάδας. Αθήνα, Ο Ρήγας, 1945.

Πρωτομαγιές 1886-1945. Αθήνα, Μαρής-Κοροτζής, 1945. VI. Δοκίμια
Μια καταγραφή στην περιοχή της Λογοτεχνίας · δοκίμια. Αθήνα, Κέδρος, 1983. VII.
Μεταφράσεις στα ελληνικά
Μαξίμ Γκόρκυ, Η μητέρα. Βουκουρέστι, εκδ. Νέα Ελλάδα, 1951.
Βασίλι Αζέγιεφ, Μακρυνά απο τη Μόσχα. Βουκουρέστι, εκδ. Νέα Ελλάδα, 1952.
Ύντερσεν, Παραμύθια. 1956.
Ύντον Τσέχωφ, Η κυρία με το σκυλάκι και άλλα διηγήματα. Αθήνα, Κέδρος, 1963.
Ζακ Ρουμαίν, Οι αφέντες του νερού. Αθήνα, Κέδρος, 1966.
Ραϊμόν Ραντιγκέ, Ο διάβολος μέσα τους. Αθήνα, Κέδρος, 1968.
Λύντια Αλίλοβα, Ο Τσέχωφ στη ζωή μου · Αναμνήσεις. Αθήνα, Κέδρος, 1968.
Ύντον Τσέχωφ, Αλληλογραφία. Αθήνα, Κέδρος, 1968.
Ευγένιος Ιονέσκο, Η φωτογραφία του συνταγματάρχη. Αθήνα, Κέδρος, 1969.
Ύντον Τσέχωφ, Θάλαμος 6, Τζιτζίκι και άλλα διηγήματα. Αθήνα, Κέδρος, 1969.
Ύντον Τσέχωφ, Το στοίχημα κι άλλα διηγήματα. Αθήνα, Κέδρος, 1969.
Σιμόν Μπερτώ, Εντίθ Πιάφ. Αθήνα, Ράππας, 1970. VIII. Μεταφράσεις από τα
ελληνικά
Κ.Υαννοπουλος - F. Asteris, Grece, ma rose de raison, de Paul Eluard · Poemes de
Κ.Υαννοπουλος et de F. Asteris traduits par Melpo Axioti et adaptes par P.Eluard.
Paris, Reclame, 1949.
Chansons de Grece et de toujours. Traduit du folclore grac par Melpo Axioti

- et Henri Bassis. Paris, Seghers, Collection Poesie 50, 1950.
Antigone lebt (εκλογή ελλήνων διηγηματογράφων στα γερμανικά, σε συνεργασία με
το Δημήτρη Χατζή). Berlin, Volk und Welt, 1960.
Φραγκιάς Αντρέας, Ανθρωποι και σπίτια (σε συνεργασία με την Ulla Hengst). Berlin,
Volk und Welt, 1961.

Κι εγώ τώρα σε ποιον θ" αφήσω την κληρονομιά μου;...Όχι την υλική κληρονομιά

- δεν έχω εγώ παρόμοια, κι έτσι δεν είμαι τώρα πια παρά ένα άγαλμα μαρμάρينو

*πάνω σ" ένα μικρό σταυροδρόμι...".
(Η Κάδμω, 1972).*